

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**О Н О В Л Е Н Н Я З М І С Т У , Ф О Р М Т А М Е Т О Д І В
Н А В Ч А Н Н Я І В И Х О В А Н Н Я
В З А К Л А Д А Х О С В І Т И**

Збірник наукових праць

Наукові записки

Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 13

Заснований в 1996 році

Рівне 2000

ББК 74.20

0–59

УДК: 371: 373: 378.

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць: Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 13. – Рівне, Рівненський державний гуманітарний університет, 2000 р. – 130 с.

Збірник наукових праць містить статті із загальнотеоретичних, історико-педагогічних і методичних проблем гуманізації освіти.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, викладачів педагогічних навчальних закладів, аспірантів, студентів, педагогів-практиків.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН **Мітюров Борис Никифорович**
(Рівненський державний гуманітарний університет);

заступник головного редактора:

кандидат педагогічних наук, професор **Воробйов Анатолій Миколайович**
(Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор психологічних наук, професор, дійсний член АПН України **Бех Іван Дмитрович**
(Інститут проблем виховання АПН України);

доктор педагогічних наук, професор **Будний Богдан Євгенович**
(Тернопільський державний педагогічний університет ім.В.Гнатюка);

доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України **Дем'янчук Анатолій Степанович**
(Рівненський економіко-гуманітарний інститут);

доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН **Дем'янчук Степан Якимович**
(Рівненський економіко-гуманітарний інститут);

доктор педагогічних наук, професор **Коваль Ганна Петрівна**
(Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор педагогічних наук, професор **Лисенко Неля Василівна**
(Прикарпатський педагогічний університет ім.В.Стефаника);

доктор педагогічних наук, професор **Лісова Світлана Валеріївна**
(Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор педагогічних наук, професор **Павлютенков Євген Михайлович**
(Запорізький обласний інститут удосконалення вчителів);

доктор психологічних наук, професор **Пасічник Ігор Демидович**
(Університет “Острозька Академія”);

кандидат педагогічних наук, доцент, член-кореспондент АПСН **Поніманська Тамара Іллівна**
(Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор психологічних наук, професор **Савчин Мирослав Васильович**
(Дрогобицький державний педагогічний університет ім.І.Франка);

доктор психологічних наук, професор, дійсний член МАПН **Сергєєв Олександр Васильович**
(Запорізький державний університет);

доктор педагогічних наук, професор **Сметанський Микола Іванович**
(Вінницький державний педагогічний університет ім.М.Коцюбинського);

доктор педагогічних наук, професор **Терещук Григорій Васильович**
(Тернопільський державний педагогічний університет ім.В.Гнатюка);

кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН **Тищук Віталій Іванович**
(Рівненський державний гуманітарний університет);

кандидат педагогічних наук, доцент **Янцур Микола Сергійович**
(заступник головного редактора, Рівненський державний гуманітарний університет)

Затверджено Вченою Радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол №1 від 30.08.2000 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове видання, в якому можуть публікуватися результати кандидатських і докторських дисертацій з педагогічних наук (Постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р.).

За достовірність фактів, дат, назв і т.п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028, м. Рівне, вул. Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет

ISBN 966 – 7281 – 06 – 2 © Рівненський державний гуманітарний університет, 2000

4. Венгер Л.А. Учитесь быть учителями // Дошкольное воспитание. - 1991. - № 3. - С. 43 - 48.
5. Виноградова Н.Ф., Куликова Т.А. Дети, взрослые и мир вокруг. - М.: Просвещение, 1993. - 128 с.
6. Горопаха Н. Краще пізнати, щоб зберегти. - Рівне, 1998. - 75 с.
7. Гусарук Н. Система екологічної роботи з учнями // Нова педагогічна думка - 1998. - № 4. - С. 120 - 122.
8. Зарубицький К., Руденко Л. Краєзнавство як інтегруюча складова екологічної освіти // Нова педагогічна думка. - 1997. - № 4. - С. 25 - 26.
9. Зебзеева В. О формах и методах экологического образования дошкольников // Дошкольное воспитание. - 1998. - № 7. - С. 45 - 49.
10. Іщенко Л.В. Наступність у екологічному вихованні старших дошкільників і першокласників: Автореф. дис. ... канд. пед. наук. - Одеса, 1997. - 17 с.
11. Левина Р. Метеоцентр в детском саду или экология и творчество // Дошкольное воспитание. - 1998. - № 7. - С. 49 - 53.
12. Матвійчук А. Система екологічних знань в соціокультурному просторі сучасних трансформацій освіти // Нова педагогічна думка. - 1998. - № 4. - С. 58 - 63.
13. Николаева С. Место игры в экологическом воспитании дошкольников. - М.: Новая школа, 1996. - 48 с.
14. Рыжова Н. Экологизация развивающей предметной среды // Дошкольное воспитание. - 1999. - № 3. - С. 50 - 61.
15. Усова А.П. Обучение в детском саду. - М.: Просвещение, 1981.
16. Яришева Н. Методика ознайомлення дітей з природою. - К.: Вища школа, 1993. - 255 с.

Одержано редакцією 17.01.2000

УДК 373.2

Г.Ф.Меналюк

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ НАВЧАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЕЛЕМЕНТАМ МАТЕМАТИКИ

“Ніякі людські дослідження не можна назвати справжньою наукою, якщо вони не пройшли через математичні доведення”, - говорив в свій час Леонардо да Вінчі. Роки не стерли з пам'яті цей вислів. На сьогодні він став ще більше актуальним. В наш час різко зросла роль математики в усіх сферах людської діяльності, значно ширшими стали області її застосування. Поряд з фізикою і механікою математика застосовується в різних галузях технічних наук; її методи проникли в економіку, біологію, медицину, суспільні науки. Можна без перебільшення стверджувати, що

математика у великій мірі впливає на науково-технічний прогрес. У крилатому вислові М.В.Ломоносова “А математику ще й тому вивчати слід, що вона розум до ладу приводить” прямо вказується на роль вивчення математики для розвитку мислення людини.

Математика має велике виховне значення. “Математика не тільки підготує учня до вивчення природничих наук, вона не тільки навчить його мислити правильно і послідовно, вона ще, крім того, виховає з нього безстрашного працівника, для якого праця і нудьга стають двома поняттями, що взаємно виключаються одне одним,” – писав Д.І.Писарев. Останнім часом математика здобула особливу популярність. Після створення електронно – обчислювальних машин стало зрозумілим, які можливості математики. Елементарні знання з математики, розуміння її можливостей стають так само необхідними елементами загальної культури, як знання власної історії і літератури. У зв’язку з цим проблема навчання елементів математики з дошкільного віку набуває важливого значення.

Дослідження педагогів і психологів – Г.М.Леушиної, П.Я.Гальперіна, В.В.Давидова, З.Є.Лебедевої, Н.І.Непомнящої, Т.В.Тарунтасвої та інших – свідчать, що формування в дошкільному віці елементарних математичних уявлень суттєво впливає на розумовий розвиток дітей і є однією з умов підготовки до вивчення математики в школі. Основна мета формування елементів математичних знань у дітей дошкільного віку полягає в тому, щоб дати їм початкові математичні уявлення і початкові поняття, навчити їх найпростішим способам виконання математичних дій, сформувати відповідні уміння та навички, підготувати до самостійного застосування цих умінь при розв’язанні найрізноманітніших практичних і пізнавальних завдань, сприяти розвитку особистості в цілому (В.Давидов, Г.С.Костюк, Л.П.Кочина, Г.М.Леушина, А.А.Столяр та ін.). Досягнення цієї мети забезпечує організована, цілеспрямована діяльність, в ході якої вихователь продумано ставить? Перед дітьми пізнавальні завдання, допомагає знайти адекватні шляхи і способи їх розв’язання. Аналіз педагогічної літератури останніх років дає можливість виділити основні напрямки досліджень ефективності формування елементарних математичних уявлень

Перший напрям - введення в педагогічний процес дидактичних засобів. Вміло підібрані і введені в навчальні заняття дидактичні засоби поліпшують умови засвоєння елементарних математичних знань, дають матеріал у формі вржень та спостережень, на які спирається розумова, а також різні види практичної діяльності. Аналіз досліджень показує, що вчені переважно виділяють ефективність якогось одного дидактичного засобу в процесі навчання (Л. А. Венгер, Г.М. Леушина, Т.Д.Ріхтерман, К.В. Назаренко, О.О. Фунтікова). Зокрема Л.А. Венгер – гру та ігрові дії, Г. М. Леушина – дії з множинами, К.В. Назаренко, О.О.Фунтікова – площинні та об’ємні

моделі. Лише дослідження Л.П. Гайдаржинської переконливо доводить можливість підвищення математичного розвитку дітей старшого дошкільного віку шляхом оптимального поєднання різноманітних засобів на основі диференціації навчання. В дослідженні Л.П. Гайдаржинської виділено три групи дидактичних засобів:

Слово – слово вихователя, слово дитини, художнє слово.

Образ – технічні засоби, дидактичний матеріал, об'єкти живої природи, їх зображення, особистий досвід дитини, відображений в уяві.

Дія – дії, що використовуються дитиною або вихователем у дидактичній грі, елементарних дослідях, дидактичних вправах.

Розроблена дослідником методика їх використання в навчальному процесі забезпечує стабільно високий результат розвитку дітей, отже, є функціональною і ефективною. Дослідження доводять, що вибір і поєднання дидактичних засобів, які використовуються у навчальному процесі, перш за все залежить від змісту і програмових завдань конкретного заняття. Так, при формуванні знань про кількість та лічбу предметів доречно використовувати засоби в такому поєднанні: дія, образ, слово. При ознайомленні з формою та величиною, як правило, дитина спочатку бачить об'єкт (предмет, геометричну фігуру, виконує з ними дії, обстежує, а потім узагальнює це в слові. Тому доцільніше використовувати засоби навчання в іншій послідовності: образ – дія – слово. Навчання орієнтації в просторі та вимірювання слід здійснювати за схемою: дія – образ – слово або образ – дія – слово. У проведеному дослідженні встановлено, що використання різних засобів навчання і оптимальне їх поєднання залежить від мети заняття і періоду навчання. Так, на заняттях, де подаються дітям нові знання, чільне місце посідають слово і образ, а самостійні дії дітей з роздавальним матеріалом використовуються наприкінці заняття. Закріплення, поглиблення знань та вмінь з математики спираються на слово та дії самих дітей. Наочність (образ) частіше використовується з метою самоконтролю. На заняттях визначення рівня знань та вмінь дітей головним засобом виступають практичні і пізнавальні дії самих дітей, а слово та образ є ніби другорядними.

Другий напрям – індивідуалізація та диференціація навчання дітей елементам математики. Протягом останніх років проблема формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку все частіше розглядається через призму індивідуальних особливостей

(Т.Ф. Кондратенко, В. К. Котирло, С.О. Ладивір, Т.М. Степанова, К.Й. Щербакова та ін.) Знання та вміння дітей мають вікову індивідуальну характеристику і залежать від конкретних завдань та змісту навчання, від умілої організації навчального процесу (Р.Л.Березіна, Г.М.Леушина, Т.В.

Тарунтаєва та ін.). Диференційований підхід в навчанні розглядається як дидактичний принцип, що передбачає поділ дітей на підгрупи, наприклад, по інтересам, по рівню засвоєння матеріалу і т.д. Якщо індивідуальний підхід означає дієву увагу до особистості кожної дитини, то диференційований підхід розуміється як необхідна умова для успішної реалізації індивідуального підходу (Н. Баглаєва, Л. П. Гайдаржинська, В. К.Котирло, С.О.Ладивір та ін.).

Отже, важливою умовою результативного навчання є індивідуалізація та диференціація цього процесу (М.В. Богданович, Л.А. Венгер, Л.С. Виготський, Г. С. Костюк та ін.)

Третій напрям – використання гри як головного засобу та методу навчання дітей математики (З.А. Михайлова, А.А. Столяр, А.А. Смоленцева, Б.П. Нікітін та ін.). Підкреслюючи ефективність використання навчаючих логіко-математичних (А.А.Столяр), сюжетно-дидактичних (А.А. Смоленцева), розвиваючих ігор (Б.П. Нікітін), дослідники проте не вважають гру універсальним методом навчання дітей математики. Гра _обов'язково повинна педнуватися з іншими традиційними методами навчання, залишаючись при цьому провідним методом, що не виключає і використання традиційних дидактичних ігор для закріплення вже отриманих знань (А.А. Столяр).

Ми вважаємо необхідним особливо виділити роль логіко – математичних ігор для введення дій в світ логіко-математичних уявлень: властивостей, відношень, множин, операцій з множинами, логічних операцій. Ці ігри моделюють важливі поняття не тільки математики, але інформатики (алгоритм, кодування інформації, обчислювальна машина, програма, що управляє роботою обчислювальної машини і т. д.). В них моделюються такі логічні і математичні конструкції, а в процесі гри розв'язуються такі задачі, які сприяють прискоренню формування і розвитку у дітей простих логічних структур мислення і математичних уявлень.

Четвертий напрям – пошуки шляхів формування пізнавальної діяльності дітей, розвитку їх активності, самостійності в процесі навчання елементам математики (О. Г. Брежнева, В.К. Котирло,

Т.Д. Кондратенко, С.О. Ладивір, К.Й Щербакова, А.А. Столяр та ін.). На основі аналізу цих досліджень можна визначити:

1. Суть керівництва пізнавальною діяльністю, яка полягає:
 - в постановці навчально - пізнавальних задач перед дітьми і у відповідній віку мотивації: навчальної, практичної, ігрової;
 - у використанні різних форм організації пізнавальної діяльності дітей: фронтальної, групової, індивідуальної. При фронтальній формі роботи приймають участь всі діти, їхня активність забезпечується постановкою різних запитань. Групова форма роботи передбачає диференціацію завдань з врахуванням індивідуальних можливостей, рівня розвитку дітей. Індивідуальна робота забезпечує високий рівень самостійності дітей, формування умінь та навичок, контроль за засвоєнням матеріалу;

— в активізації навчання через зміст, методи, прийоми, форми організації.

2. Засоби та прийоми активізації пізнавальної діяльності дітей. Виділяються організаційні засоби активізації: подумайте, здогадайтесь самі, висновки будете робити самі, порівняйте.

Такі засоби активізують зовнішню, моторну активність дітей, сприяють зосередженості дітей на навчальному завданні, прискорюють дії з дидактичним матеріалом, викликають увагу, короткотривалий інтерес до навчальної задачі. Підкреслюється, що активність внутрішню, мислительну можна викликати різними прийомами активізації, які в свою чергу залежать від мети, змісту навчання, ступеня засвоєння навчального матеріалу. Педагоги (М.В. Богданович, Б. Г. Друзь, Д.В. Клименченко, Л.В. Кованцова, Н.Ф. Скрипченко) виділяють спеціальні методичні прийоми розвитку логічного мислення, а саме: прийом створення проблемної ситуації, відповіді дітей з доведенням, завдання та задачі з логічним навантаженням, задачі-запитання, ігри-головоломки і т.д. Всі перелічені прийоми активізації навчання дітей можуть бути використані як на заняттях, так і в повсякденному житті, при організації самостійної діяльності. Головне так організувати педагогічний процес, щоб діти самостійно приходили до “відкриття”, самостійно створювали проблемні ситуації, ставлячи перед дітьми питання “чому?”. Розв’язання проблемних завдань, пошук відповіді на запитання: ”Хто думає інакше?”, ”Як можна відповісти по-іншому?”, “Як можна зробити інакше?” розвиватимуть у дітей мислення, самостійність. Вміло проведене опитування, вдало підібраний дидактичний матеріал сприяють активізації всієї групи, кожної дитини зокрема. Діти починають знаходити в об’єктах нові для них зв’язки, залежності. Ускладнюючись і розвиваючись, спілкування вихователя з дітьми перетворюватиметься у своєрідне експериментування.

Важливо вже в старшій групі, а тим більше в підготовчій привчати дітей знаходити самі різноманітні розв’язання, де це можливо. Показниками мислительної активності на заняттях з формування елементарних математичних уявлень слід вважати наявність у дітей інтересу до навчального завдання і процесу його розв’язання, прояв самостійності в пошуках розв’язання, уміння помічати і виправляти свої помилки і помилки товариша, задавати запитання, визначати пізнавальну задачу в конкретній ситуації (Г.М. Леушина, В.Є. Лебедева, К.Й. Щербакова).

Цілеспрямована пізнавальна діяльність поза заняттями є ефективною формою розвитку елементарних математичних уявлень у дошкільників.

В самостійній пізнавальній діяльності удосконалюються, поглиблюються і розширюються уявлення дітей про числа, співвідношення величин, різноманітність геометричних фігур, різну тривалість часових відрізків, просторові відношення. Їх організація можлива тільки при певному рівні математичного розвитку дітей, наявності дидактичних, ігрових матеріалів, ігор математичного змісту, керівництва цією діяльністю дорослими. Крім того, діти повинні уміти самостійно виконувати деякі дії, викликані інтересом.

Ознаками самостійної пізнавальної діяльності є інтерес до неї дітей, прояв ними творчої ініціативи, самостійності у виборі гри і способів реалізації задуманого. Це можуть бути ігри дітей

з дидактичними матеріалами, розвиваючі і навчаючі ігри, цікаві задачі і вправи, сюжетно-дидактичні ігри. Активні ігрові дії дітей викликаються і стимулюються ігровою задачею, можливістю проявити самостійність і т.д. Удосконалення способів дій, розвиток мислення, елементи творчості – характерні риси самостійної пізнавальної діяльності.

Цікавим, на нашу думку, є дослідження О.Г. Брежневої, яка визначила сутність поняття пізнавальної активності та її структуру; розробила етапи формування пізнавальної активності. З її точки зору, пізнавальна активність – якість особистості, яка формується в діяльності та пов'язана з мобілізацією інтелектуальних, емоційно-вольових і фізичних сил дитини на досягнення конкретної мети навчання. У структуру цієї якості автор включає взаємозв'язані емоційний, змістовний та вольовий компоненти. Ми вважаємо, що виділені і апробовані методи формування пізнавальної активності, а саме: для формування емоційного компоненту (головоломки у віршованій формі, ребуси, загадки з математичним змістом, лабіринтні завдання), для формування змістовного та вольового компоненту (індивідуальні завдання “Поєднай крапки”, “Хокейний матч”, ”Знайди помилку” і т.д.) дозволять в масовій педагогічній практиці покращити стан розвитку пізнавальної активності дітей.

Відомо, що відповідно до специфіки самої математики, в навчанні дошкільників елементам математики, як правило, надається деяка перевага практичним методам (вправам, іграм, дослідям).

Тому важливим засобом підвищення ефективності навчального процесу в цілому та рівня розвитку пізнавальної активності зокрема є використання творчих вправ та завдань. Вони сприяють розвитку незалежності мислення, творчої самостійності, винахідливості (М.В. Богданович, Б.Г. Друзь, К.П. Маланюк та ін.)

Творча або пошукова вправа – така вправа, приступаючи до виконання якої діти не знають заздалегідь ні способу її виконання, ні того, на якому навчальному матеріалі ґрунтується її розв'язання (Б.Г. Друзь). Щоб виконати таку вправу, треба всебічно враховувати взаємозв'язки між даним і шуканим, правильно оцінити окремі компоненти завдання, поданого в нестандартній формі, зрозуміти властивості величин та залежності між ними, які безпосередньо не зазначені в умові, але впливають з певних закономірностей, причинних або функціональних залежностей.

Дітьми старшого дошкільного віку цілком доступними є такі групи творчих завдань:

- завдання з елементами дослідження. Це, зокрема, вправи із словами: порівняйте, доведіть, покажіть, виділіть;
- завдання, виконуючи які, діти “відкривають” нові для себе зв'язки, залежності, закономірності (вправи на здійснення простих умовисновків, класифікації тощо);
- завдання з логічними навантаженнями, математичні ребуси, кросворди, цікаві квадрати, завдання в малюнках, практичні завдання з лічильними паличками, математичні веселинки;
- завдання на перетворення задач, придумування задач за діаграмами, пояснення розв'язку задач за допомогою графів.

В основі всіх прийомів розв'язування творчих вправ лежать дії дітей з предметами, фігурами, цифрами, числовими фігурами, графами, бо все, що є об'єктом дій, необхідних для виконання завдання, запам'ятовується міцно і творчо, а те, що не є об'єктом дій, згодом майже забувається. Щодо оптимізації пошукової самостійності дітей важливими є синтез мислення, мовлення (слова) і дії на занятті. Творчі вправи не можуть бути дуже складними, в їх підборі слід дотримуватися відомого дидактичного правила "від простого до складного", з поступовим зростанням складності. Використовувати в навчальному процесі їх потрібно не від випадку до випадку, а систематично, створюючи такі умови, які б викликали інтерес, бажання міркувати, заохочувати творчу ініціативу малюка. Під час розв'язання творчих вправ не варто обмежувати дітей у виборі способів їх розв'язання; не слід підказувати хід розв'язування, значно важливіше правильно спрямувати думку дитини, пам'ятаючи, що головне – не кінцевий результат, а сам процес розв'язування. Цікаво, що часто, навіть даючи неправильну відповідь, діти мають свою логіку вирішення завдання, і вона інколи буває цікава й оригінальна. А неординарність мислення свідчить про творчий тип особистості й заслуговує позитивної оцінки.

Література:

1. Барташнікова І.А., Барташніков О.В. Розвиток уяви та творчих здібностей у дітей 5 – 7 років. – Тернопіль, 1998 р.
2. Брежнева О. Формування пізнавальної активності у старших дошкільників //Дошкільне виховання. – 1998. - № 2.
3. Брежнева О. Цифри подобаються, а грати з ними важко (Дослідження пізнавальної активності дітей шестирічного віку) //Дошкільне виховання. – 1997. – № 3.
4. Беженова М.О. Цікава математика /Пер. з рос. В.В. Диренка – Донецьк:, Сталкер, 1999.
5. Богданович М., Козак М., Король Я. Методика викладання математики в початкових класах: Навч. посібник. – К.: А.С.К., 1999.
6. Гайдаржинська Л.П. Формування елементів математики у дітей дошкільного віку: Автореф. дис... канд. пед. наук. – К., 1996.
7. Гайдаржинська Л.П. Вчимося граючи //Дошкільне виховання. – 1990. - № 11.
8. Друзь Б.Г. Творчі вправи з математики для початкових класів. – К., 1988.
9. Кондратенко Т.Ф., Котырло В.К., Ладывир С.А. Обучение старших дошкольников. – К., 1986.
10. Математика сегодня / Под ред. А.Я. Доровцева. – К., 1992.
11. Михайлова З.О. Игровые занимательные задачи для дошкольников. – М., 1995.
12. Пушкіна А. Використання задач проблемно - пошукового характеру в роботі з дошкільниками // Дошкільне виховання. – 1970. - № 7.
13. Столяр А.А. Давайте поиграем . – Минск, 1989.
14. Соболевский Р.Ф. Логические и математические игры. – Минск, 1984.
15. Смоленцева А.А. Сюжетно-дидактические игры с математическим содержанием. – М., 1987.

Зміст

Передмова	3
Павелків Р.В Психологічні чинники формування моральної поведінки школярів	4
Поніманська Т.І. Теоретичні засади гуманізації виховання дітей дошкільного віку	10
Дичківська І.М. Проблема становлення особистості дитини як один з напрямів інтеграції вітчизняних і зарубіжних ідей педагогічного гуманізму	15
Мельник І.М. З історії духовної освіти на Волині.....	19
Філоненко Р.С. Роль товариства "Просвіта" у вихованні підростаючого покоління (20-30pp.).....	28
Сергєєва В.Ф. Система національного дошкільного виховання С.Русової – джерело інноваційних технологій сучасного дошкілля.....	32
Григорішин Г.І. Проблема особистості вихователя в педагогічній спадщині С.Ф. Русової.....	36
Белова С.А. До питання про вальдорфську педагогіку в сучасному світі.....	39
Дзюбишина Н.Б. Реформа шкільної системи в Чехословаччині в період Першої республіки (1918 – 1938).....	43
Дем'янюк Т., Байрамова М., Мельничук Л. Інноваційні технології методичної роботи з педагогічними кадрами.....	49
Фасолько Т.С. Виховання у старших дошкільників позитивного емоційного ставлення до моральних норм.....	56
Беленька Г.В. Розвиток мислення у дітей дошкільного віку в процесі ознайомлення їх з природою	60
Горонаха Н.М. Урізноманітнення форм екологічної освіти дошкільнят.....	63
Меналюк Г.Ф. Шляхи підвищення ефективності навчання дітей дошкільного віку елементам математики.....	73
Семенюк М.П., Сак Л.А. Педагогічний експериментальний майданчик: досвід, перспективи.....	80
Ремизович Г.М. Управлінські аспекти процесу впровадження інноваційних технологій в діяльність дошкільного закладу.....	84
Машикіна Л.А. Науково-педагогічна діяльність викладача педагогічного училища та коледжу в контексті підготовки студентів до використання інновацій	88
Підкурганна Г.О. Ідеї педагогічного гуманізму в художньо-педагогічній підготовці студентів факультету дошкільного виховання.....	93
Самсонюк Н.Ф. Роль спецкурсу "Ігрові методи навчання дітей" у формуванні фахових знань та умінь майбутніх вихователів	100
Кравець Л.М. Самоаналіз педагогічної діяльності як складова професійної підготовки вчителя.....	104
Шамрай О.Б. Сутність педагогічної культури майбутнього вчителя в контексті національних традицій.....	107
Малаканова Л.В. Дослідження впливу організаційно-педагогічних умов оцінювання на якість професійної підготовки майбутнього вчителя	111
Солоненко Н.С. Ділові ігри в процесі вивчення менеджменту	117
Відомості про авторів	125

Наукове видання

**Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в
закладах освіти**

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

Наукові записки Рівненського гуманітарного університету

Випуск 13

Заснований в 1996 р.

Відповідальний за підготовку збірника до видання Янцур М.С.
Технічний редактор Фасолько Т.С.
Комп'ютерна верстка Коломис О.Ф.

Здано до набору 20.06.2000р. Підписано до друку 30.08.2000р.
Формат 60x84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 15,4. Обл. вид. арк. 16,1. Замовлення № 7 Тираж 100.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31
Рівненський державний гуманітарний університет, кафедра дошкільної
педагогіки
(тел. 22-02-77)

Віддруковано засобами оперативної поліграфії
ТОВ "Центр соціально-економічного розвитку освітянства"
33000 м. Рівне, вул. Толстого, 3

О - 59 Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в
закладах освіти: Збірник наукових праць: Наукові записки
Рівненського гуманітарного університету. Випуск 13. — Рівне,
Рівненський державний гуманітарний університет, 2000 р. — 130 с.

ISBN 966 — 7281 — 06 — 1.

Збірник наукових праць містить статті із загальнотеоретичних, історико-педагогічних і методичних
проблем гуманізації освіти.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, викладачів педагогічних
навчальних закладів, аспірантів, студентів, педагогів-практиків.

УДК: 371:373:378

ББК 74.20